

Nya murar i globaliseringens tidsålder

Om varför stater än en gång bygger murar

Samuel Hallin Veres

Abstract

The use of walls as divider between countries has, since the fall of the Berlin wall, been thought of as a dead tradition. With the common thinking of globalization as an opening and integration force, walls between countries could be seen as a paradox. They symbolises closed borders and cold relations. Since 1991 no more than 26 walls between countries has been built. This thesis examines why walls, once again, are used as a tool in International Relations. Since there are not many studies examining the new walls the main purpose of this thesis is to develop an explanatory theory about wall building in a globalized world.

Drawing from Immanuel Wallerstein's *world system approach* and theories of "the other" I create a theoretical framework that could be used to understand the new walls. Testing these theories on India's wall against Bangladesh I find that economic inequality seems to lead to a distancing where the richer country seek to legitimize wall building in terms of the frightening "other". The unique context of each country building a wall is of great importance, which leads to the assumption of the need to analyse the wall building phenomena further.

Nyckelord: Murar; Globalisering; Säkerhet; Gräns; Internationella Relationer
Antal ord: 9994

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och problemformulering	1
1.2 Inom- och utomvetenskaplig relevans	2
1.3 Metod.....	2
1.3.1 Material.....	4
1.3.2 Metodologiska konsekvenser	4
1.4 Disposition.....	5
2 Om de nya murarna	6
2.1 Gamla och nya murar	6
2.1.1 Olika syften – olika murar	7
2.1.2 De nya murarna	8
3 Teoretiskt ramverk.....	10
3.1 Befintlig forskning om murar	10
3.2 Komplementära teorier	12
3.2.1 Murar som maktmedel och symbol för ojämlikhet	12
3.2.2 Murar som skapare och upprätthållare av ”den andre”	14
4 Pilotstudie – Indiens mur mot Bangladesh.....	16
4.1 Om varför Indien bygger en mur.....	17
5 Slutsats och sammanfattning	21
5.1 Lärdomar från Indiens murbyggande	21
5.2 En teori om murar.....	22
6 Referenser.....	25
Bilaga 1 – Tabell över BNP per capita.....	29

1 Inledning

För två år sedan firades 20-årsjubileet av Berlinmurens fall. Barack Obama sade, beträffande Berlinmuren och dess fall, att "[t]here could be no clearer rebuke of tyranny, there could be no stronger affirmation of freedom" (Obama, citerad i Al-Jazeera 2009). Murens fall ses som en symbol för frihet men är också ett paradigmskifte vad gäller synen på världspolitiken.

De senaste 20 åren har inneburit att världen alltmer har kopplats samman i globaliseringens fotspår. Det finns en allmänt vedertagen uppfattning om att gränser har luckrats upp och det har aldrig varit så enkelt att resa någonstans i världen. Samtidigt som globaliseringen har lett till ökad interdependens och sammankoppling av världens länder kan en motsatt utveckling urskiljas.

I dag har det byggts och håller det på att byggas nya murar i världen. På gränsen mellan USA och Mexiko har USA byggt en mur, Botswana har byggt ett två meter högt stängsel mot Zimbabwe, Indien har omringat Bangladesh med ett högt stängsel och Saudiarabien bygger en flera meter hög betongmur på gränsen till Irak (New York Times 2008; BBC 2009; Foreign Policy 2011a; Göteborgs-Posten 2009). Detta är bara några exempel på fysiska hinder som länder har satt upp mellan sig och sin granne.

En paradox åskådliggörs här. Det finns i dag en generell idé som omfamnas av de flesta – från nyliberaler till kosmopoliter, humanister och vänsterradikaler. Denna idé uttrycks olika men handlar i stort om att en öppnare värld är eftersträvansvärd (Brown 2011: 22). Byggandet av murar mellan länder talar dock om en motsatt verklighet. Att länder i allt större utsträckning bygger murar mellan sig och sina grannar motsäger globaliseringstesens om en öppnare och friare värld. Frågan är hur vi ska förstå detta.

1.1 Syfte och problemformulering

Ovan ses en till synes paradoxal utveckling i å ena sidan tanken om globaliseringens öppnande av gränser och integrerande funktion och å andra sidan ett intresse av att bygga murar mellan länder. I denna motsägelse tar jag avstamp och ägnar denna uppsats till att undersöka fenomenet kring, vad jag kallar, "de nya murarna".

Jag hävdar att murarna dels kan ses ett nytt fenomen och dels att de är i behov av forskning. Mitt huvudsakliga syfte med uppsatsen är därför att hitta en förklaring till *varför* de nya murarna byggs och på så vis skapa *förståelse* för vad som vid en första anblick verkar vara en anomali. En paradox är bara paradoxal så länge som vi inte förstår den. Med detta menar jag att det trots det motsägelsefulla

med murarna torde gå att hitta en förklaring till deras existens. Utmaningen ligger således i att lösa paradoxen – att göra den begriplig. Själva forskningsfrågan kan konkret uttryckas: *Hur kan vi förstå varför de nya murarna byggs?*

Ett vidare syfte är ambitionen att *utveckla* en teori kring murarna. Genomgående är detta en uppsats som först och främst är till för att föra samman den forskning som finns kring murarna och sätta denna i ett vidare sammanhang – något som förhoppningsvis leder till ny teoretisering kring det fenomen som studeras.

1.2 Inom- och utomvetenskaplig relevans

Hur kan valet av forskningsproblemet motiveras? Finns det ett statsvetenskapligt intresse av en analys av murar mellan länder? Det finns en tydlig inomvetenskaplig relevans för forskningsproblemet eftersom få forskare har fokuserat på de nya fysiska murarna som byggs på flera platser. Dessutom är mycket av den befintliga forskningen gjord av geografer, varför en statsvetenskaplig ansats kan anses motiverad. Även om det finns en viss teoretisering kring murarna menar jag att det finns mycket att vinna med att ytterligare undersöka och söka fler förklaringar till fenomenet – allt för att öka förståelsen för murarna.

Till så hög grad som möjligt bör forskaren ”ställa sig på de äldres axlar”, det vill säga undvika dubbelarbete, men även sträva efter att ge sitt eget bidrag till forskningen kring ett fenomen (Teorell – Svensson 2007: 18). Eftersom det till stor del saknas forskning kring fenomenet murar mellan länder ligger utmaningen i att dels se till forskning som behandlar samma – eller åtminstone liknade – fenomen och dels i att använda relevant teoribildning från andra forskningsfält.

Den utomvetenskapliga relevansen ligger i hur murarna berör miljontals människor. För de som lever i murarnas skugga eller måste underkasta sig deras ogenomtränglighet är vikten av att uppmärksamma och skapa förståelse för fenomenet av stort intresse. Detta krav bör enligt Jan Teorell och Torsten Svensson tas på allvar även om det inte måste betyda att forskningen ska vara direkt tillämpbar (2007: 18). Med andra ord behöver inte forskningen vara direkt kännbar för de som är drabbade av fenomenet i fråga, men till viss del menar de att forskaren bör sträva efter att forskningen ska vara praktisk användbar.

1.3 Metod

Med denna uppsats har jag syftet att utveckla, och i viss mån pröva, teori för att skapa förståelse för de nya murarna. Att utveckla teori innebär enligt Esaiasson m.fl. att ständigt resa mellan teori och empiri (Esaiasson et al 2007: 125). Jag använder mig av den jämförande fallstudiens logik för att skapa förståelse för och

hitta förklaring till det fenomen jag studerar. Närmare bestämt arbetar jag efter vad John Stuart Mill kallade *method of agreement*. Denna forskningsdesign innebär att man, för att hitta en förklaring till ett fenomen, studerar sådana fall där fenomenet har inträffat (Esaiasson et al 2007: 128). Problemet med denna arbetsgång är att det, enligt kritikerna, inte är möjligt att empiriskt visa att det föreligger något orsaksförhållande mellan fenomen och tänkt förklaring (Esaiasson et al 2007: 129). Jag menar dock att det trots denna kritik är att föredra att bara studera de fall där murar faktiskt har byggts. Grundtanken med denna uppsats är att sammanföra den empiri och de teorier som finns kring de nya murarna och att koppla samman dessa i en övergripande teori. Att då studera fall där inte någon mur har byggts är resultatlöst.

Att utgå från Mills *method of agreement* brukar i litteraturen innebära att man söker isolera en förklarande variabel genom att ställa olika fall mot varandra. Jag tolkar dock metoden som ett medel för att jämföra erfarenheter mellan olika fall och på så vis öka förståelsen för ett fenomen. Därför gör jag inte en jämförande fallstudie i egentlig mening utan använder logiken bakom metoden när jag diskuterar de teorier som jag tänker kan förklara varför länder bygger murar. Jämförandet blir då ett instrument för att ge exempel på när den teoretiska diskussionen sammanfaller med en empiriskt iakttagbar verklighet och vice versa.

Faran med alla typer av teoriutvecklande studier är att de riskerar att vara självuppfyllande. Det är, som Esaiasson m.fl. konstaterar, alltid möjligt att med lite fantasi skapa mening och sammanhang i den empiri som studeras (2007: 126). Det är således inte tillräckligt att endast genomföra en jämförande fallstudie av ett par fall där murar har byggts. Därför gör jag mot slutet av uppsatsen även en djupare pilotstudie av Indiens mur mot Bangladesh för att testa styrkan i de teorier som jag tidigare diskuterar (Esaiasson et al 2007: 127; 150). Att jag väljer att studera detta fall djupare är på grund av tre anledningar. Den första är att det är den längsta mur som står att finna och den är intressant då den nästan omsluter hela Bangladesh. För det andra är det en mur som inte är lika känd och omskriven som till exempel USA/Mexiko-muren och därför förtjänar den att uppmärksammas. Och för det tredje lämpar sig valet då det, jämfört med andra fall, finns bra och tillgängligt material att tillgå.

Jag vill här också tydliggöra vilken vetenskapsteoretisk position jag intar när det kommer till att förklara fenomenet ”de nya murarna”. Jag tror inte det är möjligt att hitta en förklaring som, i positivismens ideal, formulerar en ”lag” om när och under vilka omständigheter en mur byggs (Lundquist 1993: 47). Snarare delar jag hermeneutikens tankar om att ”delen förstås endast i relation till helheten” (Lundquist 1993: 64). Att en mur byggs förklaras, med detta synsätt, genom att sätta den i den kontext som möjliggör att den byggs. Det är inte förrän vi har förståelse för inom vilka ramar ett land verkar och bygger murar som det är möjligt att hitta en rimlig förklaring till att murarna byggs.

Den typ av förklaring jag söker grundas i att förstå inom vilka strukturer som aktörer verkar. Teorell och Svensson menar att det i princip alltid går att reducera en förklaring på strukturell nivå till förklaringar av mänskligt handlande på aktörsnivå (2007: 67). På samma sätt borde också det omvända gälla varvid aktörer som studieobjekt är intressanta även om vi är ute efter en strukturell

förklaring. Jag kommer därför studera de stater som bygger murar, de stater murar byggs mot och deras relation till varandra.

1.3.1 Material

Det material som jag huvudsakligen använder mig av är andrahandskällor såsom vetenskapliga artiklar, nyhetsartiklar och olika landrapporter. Urvalet av material får konsekvenser för hur uppsatsen ser ut då jag dels är ansvarig för att välja vilka källor jag använder och dels beroende av vad andra har lagt tyngdvikt på. Det hade varit att föredra att göra en egen insamling av material men på grund av den snäva tidsplanen skulle detta bli svårt.

Som alltid när man behandlar material sammanställt av andra är det av största vikt att vara källkritisk. Framför allt kan detta sägas gälla då mycket av det material jag använder är hämtat från olika internetsidor. De fyra klassiska kriterierna äkthet, oberoende, samtidighet och tendens (Esaiasson et al 2007: 314) är enligt mig fullt tillräckliga att ha i minnet när ett material behandlas.

Mycket av det material som behandlar de nya murarna består av konferenspapper och ännu outgivna artiklar varvid de bara ger en första indikation vart forskningen om murar är på väg. Det kan därför bli aktuellt för kommande forskare att revidera och göra om en del av det som har producerats till dagens datum. Denna uppsats kan till viss del ses som ett sådant försök. Jag menar med detta att det är en styrka att ta del av den senaste forskningen, även om den bara är i startgroparna. På så vis lägger sig uppsatsen i framkanten av forskningen kring de nya murarna.

1.3.2 Metodologiska konsekvenser

De val som jag hittills har gjort och redovisat för ovan får konsekvenser för hur uppsatsen tar sig uttryck. Eftersom mitt huvudsakliga syfte är att utveckla en enhetlig teori för hur man kan förstå varför de nya murarna byggs kommer tyngdpunkten ligga i en teoriutvecklande diskussion där ett antal fall får agera empiriska exempel. För att testa bärkraften i teorin gör jag en pilotstudie. Emellertid ger detta förfarandesätt inte en otvetydig förklaring av de nya murarna. Det kan därför inte nog poängteras att en teoriutvecklande studie inte slutar med en uppsats utan att det snarare är en uppmaning till andra att sedan pröva ens resultat.

Angående materialet som ligger till grund för uppsatsen är detta också något som får konsekvenser för vilket resultat jag kommer fram till. Eftersom jag tar avstamp i vad andra redan har påbörjat forska om murar leds jag in på en till viss del upptrampad stig. Jag bygger snarare vidare på vad andra har sagt än kommer på en helt ny teori om murar – något som inte är fel – men som är viktigt att ha i åtanke. Denna uppsats kan därför ses som en sammansättning och prövning av befintlig forskning om murar, vilket sedan leder till ny teoretisering.

1.4 Disposition

Uppsatsen följer en klassisk disposition. Först presenteras forskningsproblemet och den fråga som ämnas besvaras. Sedan redogörs hur studieobjektet ska förstås – vad och vilka är ”de nya murarna”? Efter det diskuteras den litteratur och de teorier som finns kring murarna. I samband med det presenteras även två komplementära teorier för att få en enhetlig förståelse för murarna. Som en prövning av de teoretiska resonemangen genomförs därefter en pilotstudie av Indiens mur mot Bangladesh för att testa den tänka förklaringsmodellen. Uppsatsen avslutas med en sammanfattande diskussion där resultaten av pilotstudien sammanförs med de tidigare förda teoretiska resonemangen varpå jag ger förslag på en enhetlig teori kring de nya murarna.

2 Om de nya murarna

Vid en första anblick kan det tyckas märkligt att hävda att det går att tala om *nya* murar. Har inte murar alltid funnits? Och går det verkligen att tala om alla murarna som del av samma fenomen? Till exempel kan det först verka som Israels murbyggande mot Västbanken är väsensskild från USA:s mur mot Mexiko. I detta avsnitt diskuteras dessa frågor och jag hävdar att det går att tala om murarna som något nytt och att de går att se som ett enhetligt fenomen.

2.1 Gamla och nya murar

Murar har genom historien alltid varit närvarande. Som ett ogenomträngligt hinder har muren varit ett stående inslag som försvarsverk sedan Jerikos dagar (Feigenbaum 2010: 121). Murarnas funktion har varit att hindra fiender från att penetrera det som murbyggaren ämnat försvara. Traditionellt har det handlat om att hindra fientliga arméer att forcera gränser, såsom exempelvis Hadrianus mur, Kinesiska muren eller Maginotlinjen, eller som försvar för staden, till exempel Vaubans fästningsverk i Frankrike under 1600-talet och vår egen Visby ringmur (Vallet – David 2009: 1). Murarna förlorade sin funktion i och med krigskonstens tekniska utveckling då de, till exempel, inte kan stoppa flygplan eller missiler. Med denna utveckling avslutades en epok i världshistorien där murar var centrala som försvar för stater och städer. Istället för att helt försvinna har murar som fenomen dock överlevt, om än i en annan skepnad.

Från 1945 till kalla krigets slut byggdes totalt tretton murar mellan stater. Detta i en världspolitisk kontext där detta inte förvånar. Den bipolära världsordningen under kalla kriget och koloniernas frigörelser skapade de nödvändiga förutsättningarna för murar. Den mest kända, Berlinmuren, markerade med sitt fall början på globaliseringens epok. Globalisering är ett omtvistat begrepp och det finns ingen allmänt vedertagen definition. En vanlig syn är dock att globalisering innebär att världens länder närmar sig varandra och att nationsgränser får allt mindre betydelse (Lamy 2008: 132). Sedan 1991 har emellertid inte mindre än 26 murar byggts mellan stater – det vill säga dubbelt så många som under det kalla kriget. Efter att bara ett fåtal murar byggdes under 1990-talet har bygget accelererat sedan millenniumskiftet (Vallet – David 2009: 3-6; Hassner – Wittenberg 2011: 22-3). Det är denna ökande byggtakt som gör det intressant att studera murbyggandet som fenomen. Utan tvekan finns det andra förklaringar till varför länder bygger murar i dag än under andra epoker i världshistorien.

För att undvika förvirring kring begreppet ”mur” och vad jag menar när jag talar om de nya murarna syftar detta kapitel till att precisera och diskutera detta. Nedan följer först en avgränsning av vilka murar som är intressanta för denna uppsats och sedan görs en operationalisering av begreppet ”mur” så som jag menar att det ska förstås.

2.1.1 Olika syften – olika murar

Varje mur är unik i det avseendet att det byggs i ett speciellt syfte, vid en speciell tidpunkt och på en viss plats. Därför menar jag att det är viktigt att förstå murarnas olika användningsområden och detta görs genom att studera deras funktion och syfte. Genom en klassificering av murarna som byggs görs samtidigt en avgränsning i vilka murar som bör betraktas som ”nya” i den bemärkelsen jag åsyftar.

Som jag ser det går det historiskt att tala om tre olika typer av murar. Jag väljer att kalla dessa för: *militariserade murar*, *omtvistade områden-murar* och *förhindra folk-murar*. Dessa tre ska först och främst ses som idealtyper vilka, enligt Lennart Lundquist, ”är ett slags måttstockar mot vilka man kan mäta verkligheten och notera i vad mån och på vilket sätt denna avviker från typen” (1993: 82). Med denna syn finns det därför inget som säger att en mur egentligen bäst beskrivs som en blandning av flera idealtyper. Styrkan i att klassificera dem som idealtyper är att de, med en förenkling av verkligheten, ger en lätt och översiktlig bild på ett fenomen.

Med *militariserade murar* menas i detta sammanhang sådana murar som byggs i syfte att, om inte lösa en konflikt, i alla fall behålla en bräcklig fred eller status quo. De karaktäriseras även av att det mellan de två parterna som muren byggs ofta finns ett ingenmansland som delar två militära installationer (Rosière 2011: 159). Två exempel på denna typ av mur är den mellan Nord- och Sydkorea och den som delar Cypern i en grekisk och en turkisk del. Vanligtvis byggdes militariserade murar under kalla kriget och de kan till viss del ses som ett arv från de gamla murarna vars syfte oftast var militärt.

Omtvistade områden-murar ska betraktas som sådana murar som främst används av murbyggaren som en del i ett försök att annektera en bit land där gränsen är omtvistad eller obefintlig. Dessa murar är en form av geopolitik i dess mest konkreta utförande. Marockos mur i Västsahara är ett bra exempel. Denna typ av mur har inte varit den mest använda genom historien. De är ändå värda att nämna då stater kan bygga murar i syfte att markera en gräns i ett omtvistat område även om de officiella motiven sällan är det (se till exempel Indiens mur mot Pakistan som delvis kan ses som denna typ av mur).

Den sista typen, *förhindra folk-murar*, är den som bäst beskriver de nya murarna. Dessa byggs i syfte att försvåra illegal gränsövergång men även för att helt stänga ute icke-önskvärda människor. USAs mur mot Mexiko är typexemplet i detta fall. Det är denna typ av mur som främst kännetecknar murbyggandet efter Berlinmurens fall och därmed utgör kärnan i problemet för denna uppsats. I

fortsättningen är det denna typ av mur jag talar om då jag talar om ”de nya murarna” och murbyggandet sedan Berlinmurens fall.

Denna grova indelning av murar underlättar förståelsen för murar som fenomen men räcker inte som operationell indikator, varför denna diskussion fortsätter nedan.

2.1.2 De nya murarna

Säg ”mur” och tanken går direkt till sten, tegel, betong och murbruk. Definitionen av mur i vardagligt tal preciseras ofta som en ”vägg el. inhägnad av sten, tegel, cement” och en bildlig förståelse grundas i det mer abstrakta ”mur” som ett ”ogenomträngligt hinder” (Bonniers Svenska Ordbok 2002: 377). De nya murarna är byggda på flera olika sätt och endast i vissa fall rör det sig om faktiska sten-, betong- eller tegelmurar (till exempel Saudiarabiens mur mot Irak och delar av Israels mur mot Västbanken). I de flesta fall består murarna av flera komponenter. Élisabeth Vallet och Charles-Philippe David, forskare vid Université du Québec à Montréal, talar om murar som ”the physical embodiment of a border” och att de kan anta ett antal olika former: elektiska stängsel, betongblock, barriärer, staket eller palissader (Vallet – David 2009: 2).

Sett i ljuset av detta betyder det att de nya murarna inte nödvändigtvis måste vara en mur i den mest konkreta formen utan att de kan anta olika skepnader och utseenden. Det är den fysiskt förkroppsligade gränsen som utgör kärnan i vad som konstituerar en mur. Vad som därför är viktigt att poängtera är att det, för att kunna tala om en mur, måste byggas någon form av konkret hinder. Det räcker inte, som exempelvis i Australiens fall, bevaka gränserna med högteknologisk utrustning och på så vis skapa en virtuell mur (BPC 2011).

Ytterligare en distinktion görs mellan *inom-* och *mellanstatliga* murar. Inomstatliga murar är sådana murar som, enligt Vallet och David, används som avskiljare inom en nation. Exempel på detta är de så kallade *fredslinjerna* i Nordirland, murar mellan sunni- och shiamuslimer i Bagdad och det ökade antalet *gated communities* runt om i världen (Vallet – David 2009: 2). Även om fenomenet att bygga inomstatliga murar också är intressant går det inte att dra ett likhetstecken mellan dem och de som skiljer stater åt. De nya murarna är per definition mellanstatliga murar då de byggs mellan två stater.

Ron E. Hassner och Jason Wittenberg, två amerikanska statsvetare, menar att de nya murarna skiljer sig på tre punkter från andra typer av gränser och försvarsverk. En första funktion som murarna tillskrivs är att de, till skillnad från exempelvis militärt försvar (vilket var de gamla murarnas främsta funktion), ska agera *gränskontroll*. För det andra är murarna *fysiska hinder* jämfört med en gräns som ofta är symbolisk eller virtuell. Den tredje punkten är murarnas asymmetriska karaktär i deras byggande som *unilateralt projekt* där murar – till skillnad från den bilaterala gränsen – är ett ”enmansprojekt” (Hassner – Wittenberg 2011: 3-6; Vallet – David 2009: 8).

Gemensamt för de nya murarna är det uttalade syftet att stänga ute ett hot som först och främst inte är en annan nation utan som snarare består av en viss grupp

människor. Även om murarna byggs mellan två stater är syftet sällan att helt förhindra gränsövergång (Rosière 2011: 154). Den grupp av människor som murarna utestänger kallas i forskningen ofta för *clandestine transnational actors* (CTAs) vilket på svenska blir ungefär *illegala gränsöverskridande aktörer*. Peter Andreas definierar CTAs som en ”nonstate actor who operate across national borders in violation of state laws and who attempt to evade law enforcement efforts” (2003: 78). Begreppet innefattar således en mängd olika aktörer – från terrorister och människosmugglare till flyktingar. Det gemensamma är endast att de i murbyggarens ögon är en icke-önskvärd grupp och därför något som aktivt måste utestängas.

För att undvika förvirring kring begrepp menar jag att användning av ordet ”mur” för att beskriva vad som ibland kallas säkerhetsbarriär, gränstängsel eller separeringsstängsel underlättar och betonar den ogenomtränglighet som de nya murarna gör anspråk på. Länder som Israel menar att användandet av termen ”mur” har negativa konnotationer. Den internationella domstolen i Haag använder dock ”mur” som ett samlingsord varvid detta borde ses som oproblematiskt (Vallet – David 2009: 2; FN 2004).

Sammanfattningsvis resulterar diskussionen kring de nya murarna i att det är möjligt, och i min mening även bör man, se de murar som har byggts efter Berlinmurens fall som ett nytt och enhetligt fenomen. Vi har sett hur de skiljer sig från de gamla murarna och att det är rimligt att tala om mur även om det inte alltid är en mur i dess konkreta form som länder bygger. Avgränsning i tid och rum som görs ovan bidrar till att skala bort de murar som inte är relevanta för uppsatsen. Vi talar således om murar som har byggts efter kalla krigets slut, som är till för att försvåra för och stoppa otillåten gränsövergång, vilka byggs som unilateralt projekt och som per definition är fysiska hinder. För att få överblick om vem som bygger och mot vem byggandet riktas redovisas alla de nya murarna nedan¹.

Botswana/Zimbabwe	Kazakstan/Uzbekistan
Brunei/Malaysia (Limbang)	Kazakstan/Kirgizistan
Burma/Bangladesh	Kina/Nordkorea
Egypten/Palestina (Gaza)	Pakistan/Afghanistan
Förenade Arabemiraten/Oman	Saudiarabien/Jemen
Förenade Arabemiraten/Saudiarabien	Saudiarabien/Irak
Indien/Bangladesh	Spanien/Marocko (Ceuta & Melilla)
Indien/Burma	Thailand/Malaysia
Indien/Pakistan	Turkmenistan/Uzbekistan
Iran/Afghanistan	USA/Mexiko
Iran/Pakistan	Uzbekistan/Kazakstan
Israel/Libanon	Uzbekistan/Kirgizistan
Israel/Palestina (Gaza & Västbanken)	Uzbekistan/Afghanistan

¹ Denna muröversikt är hämtad från Vallet – David (2009); Hassner – Wittenberg (2011) och ”A World of Barriers” (2009). Landet som står först är det som har byggt en mur och det andra är mot vilket en mur har byggts.

3 Teoretiskt ramverk

Som nämnts är forskningen kring de nya murarna fortfarande i startgroparna och framför allt är det bara få forskare som har analyserat dem i relation till varandra – som ett enhetligt fenomen. Det finns dock en tilltagande litteratur som i många fall består av ännu opublicerade artiklar, konferenspapper och böcker på väg att ges ut. I detta avsnitt sammanfattas det som till dagens datum finns skrivet om de nya murarna. Vidare tas andra teorier som jag menar bringar ljus över fenomenet i beaktning. Utifrån detta skapar jag ett teoretiskt ramverk som gör det möjligt att analysera murarna.

3.1 Befintlig forskning om murar

Wendy Brown (2011), professor i statsvetenskap vid Berkeley University, är troligen den enda som hittills har skrivit en bok som undersöker varför murar – sett som ett enhetligt fenomen – i allt högre grad byggs. Hennes slutsats är att murbyggandet grundas i att nationalstatens minskade suveränitet i en global kontext har fått den motsatta effekten än vad som kan förväntas. Länder bygger murar för att visa sig starka eller som Brown skriver: ”Snarare än att vara uttryck för en återupplivad nationalstatssuveränitet, är de nya murarna symboler för suveränitetens erosion” (2011: 26). Vidare skriver hon att murarna sällan lever upp till vad de är byggda för. Vill någon komma över en gräns är detta alltid möjligt (Brown 2011: 115).

Svaret till varför murar ändå byggs ligger, enligt Brown, i fantasier om den *ogenomträngliga* muren och dess *maskulina* styrka (Brown 2011: 125-6). Förklaringen lutar sig mot den psykoanalytiska traditionen och har en poäng i tanken om hur en minskad suveränitet gör att stater vill bekräfta och motivera sin egen existens. Trots denna förklaring tror jag att det finns mycket att vinna på att utveckla resonemanget ytterligare för att komplettera vad Brown har kommit fram till.

I linje med Brown visar Doaa’ El Nakhala empiriskt att murar inte är ett effektivt redskap när det kommer till att helt hindra illegal gränsövergång. Istället menar hon att ju mer avancerad en mur är desto mer avancerade metoder tar den som vill forcera den till (El Nakhala 2009). Detta visar på att murarna är ineffektiva i att helt förhindra att människor ta sig över, runt eller under dem. Således skapas en spiral av å ena sidan mer murbyggande och å andra sidan nya sätt att komma förbi muren. Ineffektiviteten erkänns också av amerikanska politiker och guvernören i Arizona, Janet Napolitano, sade år 2005: ”You show me a 50-foot wall and I’ll show you a 51-foot ladder at the border” (New York

Times 2011). Trots den påstådda ineffektiviteten har murbyggandet underlättat gränsbevakning för de länder som bygger. Murarna syftar inte, som vi har sett, till att helt förhindra gränsövergång. Snarare handlar byggandet om att försvåra för de aktörer som vill ta sig över gränser på illegal väg varpå man kan fråga sig om murarna verkligen är så ineffektiva som de ovan citerade gör väsen av.

Ron E. Hassner och Jason Wittenberg undersöker i en artikel varför och vem som bygger murar. De gör en statistisk undersökning över murbyggarna och dess grannar och konstaterar att murar byggs i en allt ökande takt, att murbyggarna tenderar att vara väsentligt rikare än sina grannländer, att murbyggarna varken är mer eller mindre demokratiska än sina grannar och att länder med muslimsk majoritet oftare utsätts för murbyggande mot sig än andra (Hassner – Wittenberg 2011: 4).

Slutsatsen man kan dra av resultatet är tvådelad. För det första verkar ekonomisk ojämlikhet spela stor roll i byggandet av murar. I Hassner och Wittenbergs undersökning har man en något annorlunda definition av murar och vilka som ska räknas som nya varvid jag har sammanställt en egen tabell över de länder och BNP per capita som är intressanta för denna uppsats (se bilaga 1). Här ser vi att skillnaden mellan de som bygger murar och de som murar byggs mot är stor. Murbyggarländer har en genomsnittlig BNP per capita på 15 800 (PPP) internationella dollar² medan länderna som murar byggs mot endast har en BNP per capita på 6 500 (PPP) internationella dollar. Siffrorna talar sitt tydliga språk och en rimlig slutsats är att ekonomiska strukturer påverkar varför stater bygger murar. Anna Feigenbaum talar i linje med detta om hur murarna symboliserar ojämlikhet i globaliseringens fotspår (2010: 119).

För det andra verkar länder med muslimsk majoritet i större utsträckning vara utsatta för murbyggande mot sig. Av de 26 murar som har byggts sedan 1991 har 22 rests mot en stat med muslimsk majoritet (Hassner – Wittenberg 2011: 25). Detta resultat är föga överraskande då många länder som bygger ligger i den del av världen där islam är som störst. Dessutom är många av de länder som bygger själva länder med muslimsk majoritetsbefolkning.

I likhet med Hassner och Wittenberg kommer även Vallet och David fram till att migration (som är ett utslag av ojämna ekonomiska förhållanden) och terrorism (där muslimer ofta pekats ut som utförare av terroråd) är de främsta orsakerna som går att finna till varför stater bygger murar (2009: 7-8). De kopplar, för det första, den skeva inkomstfördelning som finns mellan länder till varför människor migrerar. Svaret från de rikare länderna som är målen för många immigranter är att bygga murar. För det andra menar de att anledningen till att länder med muslimsk majoritet ofta utsätts för murbyggande är att muslimer, i en post-11/9-diskurs, allt oftare ses som ett terroristhot. Hur en sådan diskursiv projicering kan förstås måste utvecklas och detta är något jag gör i nästa avsnitt.

Utifrån denna översikt av befintlig litteratur och forskning om murar går det att skönja ett mönster i hur de nya murarna kan förstås. Jag lämnar nu det som

² Internationella dollar är en hypotetisk valuta med samma köpkraft som den amerikanska dollarn. PPP-justeringen betyder att man tar hänsyn till inflation och levnadskostnader i länder.

hittills har forskats kring murarna för att sätta de antydningar till förklaringar i ett större sammanhang. Detta är huvuduppgiften i de följande avsnitten.

3.2 Komplementära teorier

Ovan diskuteras de teorier och den litteratur som behandlar de nya murarna. Vi har sett att det, för det första, finns empiriska bevis för att murar som fenomen springer ur en ekonomisk ojämlikhet mellan stater där rikare länder bygger murar och fattigare länder stängs ute från den mer utvecklade världen. En andra intressant iakttagelse från den ovan förda diskussionen är vad murar symboliserar. Det finns en tanke om att murar speglar en ogenomtränglighet varpå murarna konstruerar en in- och utsida. Att murar ofta byggs mot länder med muslimsk majoritet är en realitet som går att koppla till hur man via murarna konstruerar ”den andre” för att skapa sig själv på insidan.

Dessa två verkligheter går in i och förstärker varandra. På ett plan vill de rikare länderna bygga murar för att hindra icke-önskvärda människor att komma in och på ett annat plan använder man sig av en viss retorik för att möjliggöra murarna. Reece Jones, professor i geografi vid University of Hawaii, skriver att människor dehumaniseras genom att man sätter likhetstecken mellan muslim och terrorist eller talar om invandrare som illegala immigranter (2011: 213). Utifrån detta resonemang tror jag det är möjligt att lyfta den teori och empiri som står att finna om de nya murarna. Genom att analysera murarna med hjälp av Immanuel Wallersteins *världssystemanalys* och teorier kring skapandet av ”den andre” tror jag det är möjligt att förstå murarna i ett vidare perspektiv. I de följande två avsnitten skissar jag på hur respektive teori kan hjälpa oss förstå murarna.

3.2.1 Murar som maktmedel och symbol för ojämlikhet

Tidigare har jag visat att forskningen kring de nya murarna ofta pekar på den asymmetri som murarna ger uttryck för. Murarna är per definition ett unilateralt projekt där det är byggarlandet som ensam tar beslutet om att bygga en mur. Det blir i princip alltid högljudda reaktioner från det landet som muren byggs mot. Zimbabwe, till exempel, kallar Botswanas murbyggande för en skymf mot de mänskliga rättigheterna (The Guardian 2003) och i Bangladesh finns det de som kallar Indiens mur för deras egen Berlinmur (Foreign Policy 2011a). Det är dock inte murarna i sig som ger upphov till det asymmetriska förhållandet utan jag menar att vi med nödvändighet måste se till hur detta förhållande ser ut på strukturell nivå.

Immanuel Wallerstein, en av skaparna av *världssystemanalysen*, har utvecklat beroendeskolans teorier om hur världen fungerar. Med Wallersteins syn består världen av centrum-, semiperiferi-, och periferistater. Centrumstaterna är de rika, mäktiga och industrialiserade och periferistaterna är de fattiga, underutvecklade och ofta odemokratiska. Däremellan är semiperiferistaterna som, till skillnad från

beroendeskolans syn, har en mellanposition och är delvis industrialiserade, har något bättre ekonomi än periferin och är hem för de produkter som inte längre lönar sig att producera i centrum. Centrumstaterna är med detta synsätt de mäktigaste länderna och periferistaterna släpar efter så väl ekonomiskt som utvecklingsmässigt (Hobden – Wyn Jones 2008: 147-8).

Genom att utgå från denna grundtanke tror jag vi kan förstå murarna. Det finns, som vi har sett, en skev fördelning av resurser inblandade i murbyggandet. Det är rikare länder som bygger mot fattigare grannar. Vidare är det länder med naturresurser, välfärd och framtidsutsikter som bygger (till exempel Saudiarabien och oljan, USA och jobben, Botswana och tryggheten). Wallerstein menar att det är strikt vilken typ av produktion ett land ägnar sig åt som bestämmer position i världssystemet (Wallerstein 2004: 37-8).

Jag menar dock att en vidgning av Wallersteins grundposition är nödvändig och gör det möjligt att använda världssystemanalysen när vi vill förstå varför de nya murarna byggs. Behåller vi tanken om en global arbetsdelning och sedan även tar hänsyn till skillnader i inkomst och utveckling får vi ett bredare analysverktyg som kan hjälpa oss förstå hur ojämlika förhållanden ger stater grund för att bygga murar. Vad analysen slutar i är att det är centrumländer och vissa semiperiferiländer som är potentiella murbyggare. Att länder som är förhållandevis fattiga – till exempel Botswana – ändå räknas med här menar jag kan ses i den relativa rikedom gentemot Zimbabwe³.

Ett exempel på hur världssystemet tar sig konkret uttryck är i vem som är välkommen eller inte till de rikare länderna. Nyligen har såväl Dagens Nyheter (DN) som Sydsvenskan (SDS) uppmärksammat hur migration- och flyktingfrågan ser ut i praktiken. I en artikel skriver DN om hur fattiga flyktingar tar sig över gränsen mellan Turkiet och Grekland för att mötas av beskedet att de inte är välkomna (Dagens Nyheter 2011). Vid samma gräns planerar nu Grekland, i samråd med EU, att bygga en mur (Sydsvenskan 2011a). I en annan artikel visas hur högutbildade personer från fattiga länder är en eftertraktad ”vara” hos de rikare länderna och att dessa människor är villiga att lämna sina hemländer för att få bättre betalt för sitt arbete någon annanstans (Sydsvenskan 2011b).

Denna skevhet i vem som får komma till centrumländerna och vem som inte är välkommen visar på hur den relativa fördelningen av resurser mellan centrum och periferi gynnar de rikare länderna medan de fattigare drar det kortare strået. Det är, som Wallerstein skriver, en kamp om produktionsfaktorer där

starka stater [utövar] påtryckningar mot svagare kontrahenter för att de ska öppna sina gränser för flöden av produktionsfaktorer som gynnar företagen i de starka staterna, samtidigt som de motsätter sig alla krav på ömsesidighet i detta avseende (Wallerstein 2004: 90-1).

³ Botswana har en BNP per capita på 13 240 (PPP) internationella dollar och räknas som ett framgångsland medan Zimbabwe endast har en BNP per capita på 427 (PPP) internationella dollar och är känt för sina internpolitiska problem (se bilaga 1).

Murarna blir, i ljuset av detta, ett sätt för rikare länder att försvåra gränsövergång för icke-önskvärda människor samtidigt som man gärna tar emot folk som gynnar den egna ekonomin. Ytterligare ett sätt att uttrycka det på är att tala om att det å ena sidan finns en privilegierad *business*-klass – bestående av affärsmän och turister – som tillåts resa hur de vill. Å andra sidan finns det i periferin en underordnad majoritet människor som vill kunna ta sig till den rikare världen men förvägras den möjligheten (Rosière 2011: 153).

Världssystemanalysen visar inte på några konkreta faktorer som leder till att murar byggs. Vad den däremot åskådliggör är de bakomliggande strukturer som länder verkar inom och utgör på så vis ett fundament för en vidare analys. Genom att förstå relationer mellan länder som ojämlika beroende på position i världssystemet kan murarna ses som konkret uttryck för denna ojämlikhet.

3.2.2 Murar som skapare och upprätthållare av ”den andre”

Peter Andreas, amerikansk statsvetare, skriver i förordet till boken *The Wall around the West* (2000) om hur de nya murarna är till för att förhindra en upplevd invasion av ”undesirables” (icke-önskvärda) (2000: 1). Vidare drar han slutsatsen att murbyggandet inte bara är till för att underlätta gränsbevakning utan något som förstärker uppfattade skillnader mellan ”insiders” och ”outsiders” (Andreas 2000: 5). Att murbyggandet motiveras genom att peka ut en ovälkommen utsida gentemot en insida som måste skyddas är inte förvånande men ett faktum som jag menar är viktigt att analysera i relation till den ovanstående världssystemanalysen. Det är först när en diskurs kring ”den andre” skapas som murbyggandet får legitimitet varvid detta är viktigt att analysera.

Edward Said, författaren till boken *Orientalism* (1978), driver tesen att västerlandet aktivt har skapat en diskurs där ”vi” i Väst står över ”dem” i Öst, vilket citatet nedan visar:

Det finns västerlänningar och det finns orientaler. De förra dominerar. De senare måste domineras, vilket vanligtvis betyder att deras land måste ockuperas, deras interna angelägenheter kontrolleras noga och deras blod och tillgångar ställas till den ena eller andra västerländska stormaktens förfogande (Said 1993: 107).

Utifrån citatet står det även klart att Said talar specifikt om orientalism som ett sätt att förstå hur Väst har kommit att dominera över Öst. Orientalismen omfamnar en dikotom tankeskola där Västerlandet står för det goda, rationella, humana, civiliserade och överlägsna medan Österlandet alltid får motsatta epitet (Said 1993: 445).

Denna tankegång kan man i dag använda i en vidare mening. Istället för att tänka ”vi” i Väst (d.v.s. Europa och USA) är det snarare tanken om att det går att tala om ett civiliserat ”vi” i form av den allians av centrum och semiperifera länder som världssystemanalysen synliggör. Det är inte främst västliga länder som har byggt murar utan fenomenet är mer spritt än så varpå en utveckling av Suids resonemang måste göras. Det ser ut att finnas en koppling mellan hur

världssystemet ser ut och vem som pekats ut som "den andre". Det är de mer utvecklade centrumländerna och vissa semiperifera länder som utgör civilisationen medan människor bosatta i periferin ofta utmålas som "den andre" eller de ociviliserade.

När Clint Martinez undersöker hur man i USA har talat om invandrare genom tiderna visar han på hur det i dag talas om invandrare som kriminella, illegala och som *aliens* (utomjordingar) (Martinez 2009: 11-2). Att se invandring som något hotfullt är inte något nytt, men som jag förstår Martinez är det i dag vanligare att inte ens tänka på "den andre" som mänsklig. Genom att projicera "den andre" som icke-mänsklig och farlig underlättas byggandet av murar och samtidigt som de på utsidan dehumaniseras skapar de på insidan sig själva. De blir de mänskliga – de civiliserade, som måste stå emot trycket från "den andre" från andra sidan gränsen. På samma sätt som Väst har sett sig tvunget att dominera över Öst måste nu länder som vill kalla sig civiliserade skydda sig från hotet från utsidan. Det är på detta sätt vi kan använda oss av Saids orientalism som tanke-system. Genom att utmåla "den andre" som terrorist, illegal flykting eller någon annan form av dehumaniserad kropp handlar det inte längre om en legitim aktör i ett system med suveräna stater utan om ett direkt hot mot det civiliserade och moderna som utgör "oss" (Jones 2009: 296).

Reece Jones visar, vidare, att sedan 11/9-attackerna har kampen mot terrorismen formulerats i termer av en global kamp, där de rättfärdiga och civiliserade står mot de onda och barbariska människorna i världen (2009: 291). Om man inte rättar in sig i ledet finns risken att själv bli klassad som barbar och utanför civilisationen – något som George W. Bush tydligt klargjorde vid ett tal några dagar efter 11/9-attackerna (Bush 2001).

Det är dock inte specifikt hotet från muslimer – även om det onekligen oftast är denna grupp som är utsatt för murbyggande – som är utgör grunden till varför länder bygger murar, utan det finns ett större hot som är riktat mot "vår" civilisation. Jag tror att det i viss utsträckning går att dra likhetstecken mellan vad som kallas "vi", civilisationen och de länder som utgör centrum och semiperiferi i världssystemet. "Den andre" hamnar med denna syn i periferin och således utanför civilisationen. Att Saudiarabien – som allierad med USA – bygger murar runt sig är därför inte förvånade utan en förståelig reaktion från ett land som såväl försöker skapa säkerhet för sig själv i ett otryggt grannskap av periferistater som att bibehålla sin goda relation till USA och sin plats som semiperiferi stat.

Avslutningsvis säger teorierna om "den andre" oss att det med en diskurs går att skapa ett hot för att legitimera olika politiska projekt. George W. Bush gav legitimitet åt kriget mot terrorismen genom att tala om att hela "vår" civilisation är under attack. På samma sätt legitimerar länder byggandet av de nya murarna. Det är genom att identifiera ett hot utanför gränsen som man sedan påvisar nödvändigheten att bygga murar. Inte sällan ligger skapandet av "den andre" i linje med hur världssystemet ser ut. Det verkar finnas en koppling mellan hur rikare länder bygger murar mot sina fattigare grannar och på vilket sätt som murbyggaren talar om sin granne i termer av "den andre". I nästkommande kapitel genomför jag en fallstudie av Indiens mur mot Bangladesh för att testa denna teori.

4 Pilotstudie – Indiens mur mot Bangladesh

Indien och Bangladesh delar en 4096 kilometer lång gräns, vilken i princip utgör hela Bangladesh landgräns och är den femte längsta gränsen i världen. De båda länderna gjorde sig fria från Storbritannien 1947. Eftersom det finns en stor muslimsk majoritet i Bangladesh var det från början en del av Pakistan men blev, med hjälp från Indien, självständigt 1971. Därefter har de båda länderna haft ett vänskapligt förhållande till varandra. Framför allt är det den indiska regionen Västbengalen som traditionellt sett har stått Bangladesh nära på grund av den gemensamma kulturella och språkliga historien (Jones 2009: 291).

Den indiska federala regeringen beslutade att bygga ett gränsstängsel redan 1986 (Cutler 2005: 40). Trots detta var gränsen mellan de två länderna fram till 2002 öppen och relativt obevakad – endast 200 kilometer stängsel hade då färdigställts (Jones 2011: 216). I en rapport från Inrikesministeriet i Indien går det att läsa att redan året 2003-2004 hade 1502 kilometer stängsel byggts (MHA 2003-2004: 4). I den senaste årliga rapporten presenteras att 2735 kilometer stängsel nu är rest och projektet att stängsla in Bangladesh beräknas vara klart i mars 2012 (MHA 2010-2011: 39).

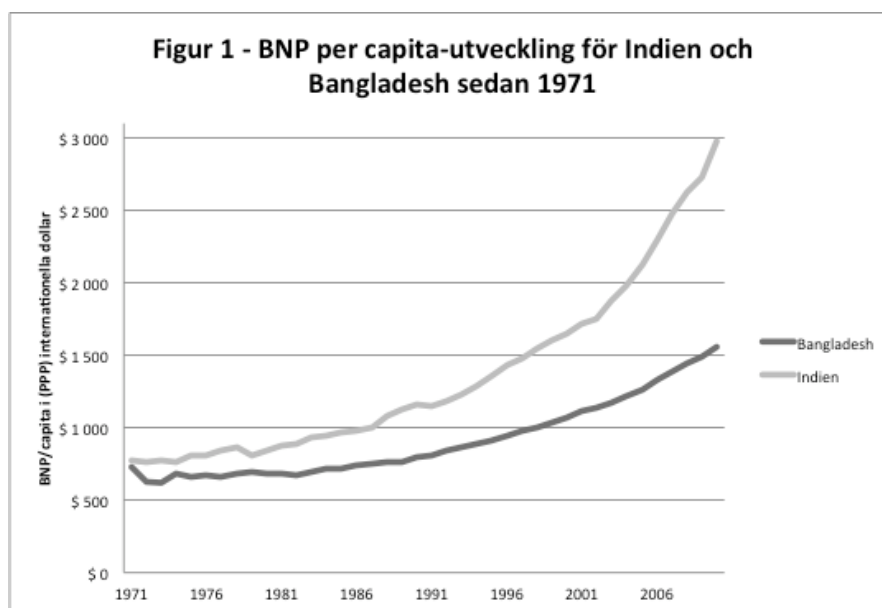
Det är inte bara murbyggandet som har ökat. Enligt Human Rights Watch har över 1 000 bangladeshier dödats vid gränsen mot Indien sedan år 2000 (HRW 2010: 8). Med andra ord är det inte bara en mur som har byggts, utan klimatet vid gränsen har gått från att vara relativt vänskapligt till att bli en plats som tidskriften *Foreign Policy* (2011b) benämner som en av världens farligaste gränser.

Utifrån denna korta översikt av Indiens murbyggande mot Bangladesh står det klart att sedan 2002 har murbyggandet accelererat och snart har Indien färdigställt den längsta muren som byggts sedan den kinesiska muren. I detta kapitel analyseras Indiens murbyggande mot Bangladesh med hjälp av de två teoretiska ansatser som presenterades ovan. Syftet med denna fallstudie är att testa bärkraften av de teorier som jag tänker kan hjälpa oss att förstå och förklara murbyggandet sedan Berlinmurens fall. Eftersom jag ser de två teorierna som komplementära varandra sätter jag de i relation till varandra under analysens gång för att på så vis utveckla den teoretiska ansatsen ytterligare. Genom att utföra en fallstudie är det möjligt att justera, precisera, revidera och, slutligen, presentera en möjlig förklaringsmodell för hur de nya murarna kan förstås. Jag angriper således fallstudien med ett öppet sinne för att i så stor utsträckning som möjligt vara mottaglig för såväl sådant som talar för de tidigare presenterade teorierna som andra tänkbara faktorer.

4.1 Om varför Indien bygger en mur

Genom att förstå Indiens mur mot Bangladesh som ett utslag av de båda ländernas position i världssystemet ser jag möjligheten till att hitta en del av svaret till varför Indien har byggt en mur. Analysen tar avstamp i de materiella skillnaderna som finns mellan de två länderna varpå fokus ligger på skillnader i inkomst, produktionsmönster och utveckling. Analysen grundas i att vi kan se Indien som ett semiperiferert land med nära koppling till centrum och att Bangladesh ligger i periferin. Genom att analysera bakåt i tiden och på så vis upptäcka när skillnader uppstår är det möjligt att ringa in vad det är som har gjort Indiens murbygge möjligt. Det räcker dock inte med att bara se till de materiella faktorerna även om de troligen är nödvändiga för att möjliggöra murbyggandet. Murarna måste på något sätt legitimeras och det görs genom att skapa en diskurs som pekar ut ett hot i ”den andre”. I detta fall ligger utmaningen i att finna spår av denna diskurs i Indiens motivering av att bygga en mur på gränsen mot Bangladesh.

Ser vi på BNP per capita-utvecklingen för de två länderna sedan Bangladesh blev självständigt ser vi, som figur 1 tydliggör, att de båda länderna i princip hade samma BNP per capita 1971 men att de sedan dess har gått skilda vägar. I dag har Indien en dubbelt så hög BNP per capita⁴ än Bangladesh.

Den ökande skillnaden i inkomst är intressant då den säger oss att för 40 år sedan var länderna jämbördiga gällande ekonomisk utveckling men att Indien sedan dess har ökat sitt ekonomiska välmående betydligt mer än Bangladesh. Världsbanken

⁴ Siffror hämtade från www.gapminder.org och grundas i ett flertal olika mätningar från olika källor. Siffrorna finns tillgängliga via <https://spreadsheets.google.com/pub?key=phAwcNAVuyj1jiMAkmq1iMg&gid=0> senast besökt 2011-12-27.

klassificerar i dag Bangladesh som ett låginkomstland och Indien ses som ett medelinkomstland (Världsbanken 2011). Kopplat till Indiens murbyggande är den ökande ekonomiska klyftan mellan länderna ett tecken på hur ett ojämnt maktförhållande har uppstått och således är det en tänkbar förklarande faktor i att förstå murbyggandet.

Ytterligare en viktig indikator, som visar på den ojämna ekonomiska relationen mellan Indien och Bangladesh, är hur produktionsförhållanden ser ut i de olika länderna. Bangladesh är till största del en råvaruproducent och i princip den enda förädlingen av produkter görs inom bomullstextilindustrin – en traditionell låglönesektor. Indien är också en stor råvaruproducent men till skillnad från Bangladesh har Indien en betydligt större tillverkningsindustri (CIA 2011). Detta för med sig två intressanta implikationer. För det första gör skillnaden i produktionsförhållanden att den årliga genomsnittslönen i Bangladesh beräknas till cirka 2 200 USD medan motsvarande siffra för Indien är cirka 7 400 USD (ASS 2011).

För det andra gör produktionsförhållanden att ländernas relation till sina handelspartners ser olika ut. Ser vi på vilka som är respektive lands största handelspartner utkristalliseras ett för Bangladesh ojämnt förhållande då exporten till största del går till länder som USA, Tyskland och Frankrike medan importen är från Kina, Indien och Singapore. Indiens handelsmönster visar ett mer jämlikt förhållande där de största import- och exportländerna är samma; USA, Förenade Arabemiraten och Kina (CIA 2011). Slutsatsen man kan dra av detta är att Indien ses som en jämbördig partner i världssystemet medan Bangladesh, med sina lågprisprodukter, hamnar i periferin. Dessutom skapar löneskillnaderna mellan de två länderna incitament för fattiga bangladeshier att ta sig till Indien. Med andra ord har de ökande skillnaderna mellan länderna gjort att de kan sägas ha hamnat i obalans med varandra. Indien har utvecklats i snabbare takt än sin granne vilket har lett till att illegalt invandrade bangladeshier i dag ses som ett hot mot vidare utveckling.

Att länderna under de senaste 40 åren har utvecklats i olika riktning syns inte bara i en skillnad på det materiella planet utan, i linje med den skilda BNP-utvecklingen och de olika produktionsförhållandena, har även sättet som man i Indien talar om Bangladesh förändrats. För att muren ska kunna byggas krävs inte bara ekonomiska skillnader utan bygget måste på något sätt legitimeras. Den indiska federala regeringen har under längre tid haft murbyggandet på agendan men eftersom den längsta delen av gränsen går längs med Västbengalen (den region i Indien som, kulturellt och språkligt, har mest gemensamt med Bangladesh) har det funnits ett motstånd mot att stänga den tidigare öppna gränsen (Jones 2009: 291). Dessutom är en slutsats att den vänskapliga relationen mellan länderna kan ha gjort att murbyggandet tidigare har stött på patrull.

Två händelser i början av 2000-talet mildrade dock motståndet. För det första har antalet bangladeshier som illegalt tagit sig in i Indien ökat varpå högsta domstolen i Indien har uttryckt sin oro om att illegala immigranter från Bangladesh utgör ett hot mot landets ekonomi och säkerhet (Shamsad 2008: 7; SAAG 2003). Det är svårt att uppskatta antalet bangladeshier som befinner sig illegalt i Indien men man räknar med att det i dag rör sig om cirka 15 miljoner

människor (MPI 2009). Det är en hög siffra men procentuellt rör det sig bara om cirka 1,3 % av hela Indiens befolkning.

För det andra inträffade 11/9-attackerna mot USA. I ett tal bara dagar efter 11/9-attentaten sade den indiska premiärministern, Shri Atal Bihari Vajpayee, att "[e]very Indian has to be a part of this global war on terrorism. We must, and we will, stamp out this evil from our land, and from the world" (Vajpayee 2001). Detta tal markerade tydligt att Indien står bakom USAs krig mot terrorismen. Vidare röstades under 2002 Indiens egen Patriot Act, kallad *Prevention of Terrorist Activities Act*, igenom och 2004 stärktes de säkerhetspolitiska banden till USA ytterligare och murbyggandet skyndades på (Jones 2009: 292).

Dessa två händelser som har inträffat parallellt visar att Indien har förändrats sedan början på 2000-talet. En tilltagande diskurs där Bangladesh i allt större utsträckning har pekats ut som ett hot mot Indiens interna säkerhet (genom såväl illegala immigranter som terroristhot) har gjort att murbyggandet har legitimerats. Indien har markerat att de ställer sig bakom USA i det globala kriget mot terrorism vilket kan ses som ett närmande mot centrumländerna sett utifrån världssystemanalysen. Vi kan således se att Indien såväl har närmat sig centrumländerna materiellt (sett i industriell utveckling, handel och BNP-utveckling) som diskursivt då man anammar samma retorik som USA och står för samma säkerhetspolitiska diskurs.

Det är dock inte utan anledning som Indien är en av de ledande aktörerna i kriget mot terrorismen. Terrorhotet i Indien är ständigt närvarande och de senaste åren har inneburit en upptrappning av attacker. Mest uppmärksam var attacken mot Mumbai i november 2008 (BBC 2008). Sedan man ställde sig bakom USA i kampen mot terror har Indien utsatts för flera attentat (Reuters 2007; Jones 2009: 291). Det är dock oklart om det är en mer hårdför politik som gjort att terrorattentaten har ökat eller om det beror på andra omständigheter. Att det skulle vara folk från Bangladesh som ligger bakom den ökande terrorismen finns det inga klara bevis för. Vad som däremot är klart är att dessa attentat gör det möjligt att bedriva en säkerhetspolitisk linje som pekar på hot utanför de egna gränserna och som exempelvis innebär att muren mot Bangladesh har byggts.

Det är inte bara från officiellt håll som bangladeshier utmålas som ett hot. Även hos den indiska befolkningen i stort finns en misstänksamhet mot Bangladesh. Ett exempel på detta är en journalist, intervjuad i en tidning, som uttrycker sin åsikt om folk från Bangladesh: "They take all the jobs [...] They are very cheap labor" (Time 2009). Denna syn grundas tydligt i att produktionsförhållandena mellan länderna ser ut som de gör. Argumentationen i detta fall utgår just från den materiella skillnad som finns mellan länderna, men det är inte bara på detta sätt som bangladesherna utmålas som ett hot.

Enligt Reece Jones, som i en fallstudie har genomfört 101 intervjuer av indier i främst Västbengalen, är det en allmän hållning hos de intervjuade att Bangladesh är ett hot – såväl genom sin billiga arbetskraft som hotet om terrorism (Jones 2009). Till exempel säger en 66-årig pensionerad rektor och lokal politiker i Indien att det är bra att muren byggs. Gränsen ses i detta fall som en väg för terrorister att ta sig in i Indien (Jones 2009: 300). Dessa exempel är bara några personers åsikter och det är svårt att dra några generella slutsatser. Det verkar

ändå som, och detta är även Reece Jones (2009) slutsats, att man i Indien har förändrat sin syn på Bangladesh i allmänhet och de bangladeshier som bor i Indien i synnerhet. Förändringen ligger i att man tidigare kunde tillåta bangladeshier att komma till Indien, men nu ses detta som ett intrång och ett hot mot den interna säkerheten.

Utifrån denna fallstudie går det att urskilja några faktorer som har påverkat varför Indien har byggt en mur mot Bangladesh. I nästkommande kapitel diskuteras vilka lärdomar vi kan dra av detta och jag försöker även dra slutsatser som kan leda till större förståelse för fenomenet murar i vidare bemärkelse.

5 Slutsats och sammanfattning

Denna uppsats tog sin början i att peka på vad som verkar vara en paradox. Samtidigt som man brukar säga att ökande globalisering leder till en gränslös värld har ett flertal länder valt att bygga murar för att förhindra och försvåra för vissa människor som, av olika anledningar, vill ta sig över gränser. Frågan som ställdes i början av denna uppsats var hur man skulle kunna lösa paradoxen och förstå varför de nya murarna byggs. I detta kapitel besvaras frågan genom att först se på vilka lärdomar vi kan dra från pilotstudien av Indiens mur mot Bangladesh och sedan följer en sammanfattande diskussion kring hur de nya murarna kan förstås och förklaras.

5.1 Lärdomar från Indiens murbyggande

Genom att studera Indiens mur mot Bangladesh tydliggörs dels på vilket sätt som de materiella skillnaderna mellan länderna har gett upphov till ett asymmetriskt förhållande och dels hur man i Indien har förändrat sin syn på Bangladesh. Från att ha tidigare haft vänskapliga relationer ses nu Bangladesh som ett hot. Det verkar finnas ett samband, eller åtminstone går det att urskilja ett mönster, på vilket sätt som Indien har utvecklats snabbare än Bangladesh samtidigt som en distansering till den tidigare vännen har gjorts.

Sedan 2000-talets början har Indien närmat sig vad världssystemanalysen betecknar som centrum. Såväl politiskt som handelsmässigt ses Indien i dag som en jämlik part i världssystemet. Bangladesh är en typisk perifer stat och blir därmed ett tacksamt mål för de krafter som söker legitimera en mer nationalistisk och säkerhetsbetonad politik. 11/9-attackerna mot USA, men även det ökade terrorhotet på hemmaplan, har skapat de nödvändiga förutsättningarna för en förändrad säkerhetspolitik i Indien. Genom att närma sig USA och ge sitt stöd till det globala kriget mot terrorism samtidigt som man bekämpar ett krig mot terror på hemmaplan blir diskursen om ”den andre” – fienden – på andra sidan gränsen möjlig.

De två teorier som jag har provat på Indiens murbygge hjälper oss att förstå varför landet bygger en mur mot Bangladesh. Det finns belegg för att en ökad ojämlikhet mellan stater kan leda till att det blir aktuellt för centrum- och semiperifera stater att distansera sig från periferin. De fattigare länderna i periferin upplevs hota det välstånd som centrum och semiperiferin besitter. Oftast tar detta sig uttryck som lågavlönad arbetskraft som önskar öka sina löner i ett annat land. De rikare länderna tar gärna emot utbildad arbetskraft men negligerar de utbildade. Detta görs som vi sett i fallet Indien genom att, istället för att se

bangladeshier som olika individer, benämner man dem som terrorister, icke-önskvärda eller illegala immigranter – det gemensamma är att de ses som ett hot mot nationens säkerhet.

I Indiens fall kompliceras dock det samband som jag tänker råder mellan å ena sidan ojämlika ekonomiska förhållanden och å andra sidan skapandet av ”den andre” och hur det leder till att murar byggs mellan stater. Det är inte bara så enkelt att dehumaniseringen av ”den andre” springer ur föreställningar om bangladeshiern som är tagna ur luften. Det finns ett reellt terrorhot i Indien och antalet terrorattacker har ökat. Därför tror jag att man, för att kunna förstå varför Indien har byggt en mur, också måste se till hur säkerhetsläget faktiskt ser ut. Att landet utsätts för terrorattentat beror säkerligen på flera olika faktorer men utslaget blir, precis som i USAs fall, att man satsar på säkerhetspolitiska åtgärder där murbyggande är exempel på en sådan.

En vidare tolkning kan dessutom vara att det inte endast är säkerhetsläget som påverkar hur länder motiverar murbyggande. Med erfarenheter från Indiens mur mot Bangladesh menar jag att det är viktigt att vara öppen för att varje fall är unikt och att det därför av yttersta vikt att se till varje lands förutsättningar när det kommer till att förstå de nya murarna. Även om skillnader i ekonomiskt välstånd verkar vara en faktor som i allra högsta grad ligger bakom murbyggandet är det viktigt att även förstå vilka ytterligare faktorer som påverkar varför länder bygger murar.

Hade det bara varit ekonomiska skillnader hade det förmodligen byggts betydligt fler murar än vad som hittills har byggts. Det är många länder som gränsar till varandra där det finns stora skillnader i ekonomisk utveckling men där murar inte byggs. Till exempel skulle det vara tänkbart att EU byggde en mur mot Vitryssland. Detta är dock inte på agendan, men att bygga en mur mot Turkiet är på planeringsstadiet. Det finns med andra ord andra faktorer än enbart de ekonomiska som måste tas med i beräkningen för att förstå varför länder bygger murar varpå det är intressant att se på hur man talar om de som muren är tänkt att stänga ute. Detta betyder dock inte att man bara ska se på diskursen utan snarare blir slutsatsen att det är nödvändigt att se på de omständigheter som påverkar den diskurs som tillåter att murar byggs.

5.2 En teori om murar

Murar har genom historien använts som försvar mot en jämbördig fiende. Jämbördig i meningen att det oftast har varit stater som försvarat sig mot andra stater eller städer som har försvarat sig mot någon form av militär aggressor. De nya murarna syftar inte, som vi har sett, att försvara en stat från en annan. Istället riktar sig murarna mot vissa grupper av människor som i murbyggarens ögon ses som ett hot eller är oönskade. Med denna syn är murarna en konkret symbol för hur globaliseringen, istället för att vara en integrerande kraft, har ökat klyftorna mellan den fattigare och den rikare delen av världen. De nya murarna blir således ett försvar för de rikare länderna. Murar stoppar inte missiler men de kan

förhindra eller mildra effekten av de plågor som anses höra hemma på fattigare breddgrader.

Paradoxen som tidigare gjorde oss frågande löses med denna förståelse och murarna görs begripliga om vi ser dem i ljuset av Immanuel Wallersteins *världssystemanalys* och teorier om ”den andre”. Ekonomisk ojämlikhet är en faktor som verkar ligga till grund för murbyggandet sedan Berlinmurens fall. Det skiljer, i genomsnitt, nästan 10 000 dollar i BNP per capita mellan de stater som bygger murar och de som murar byggs mot.

I en fallstudie av Indiens mur mot Bangladesh kunde vi även skönja att sådant som produktion, lönenivå och handelsrelationer är indikatorer på den ojämlikhet som kan ge upphov till att murar byggs. Förklaringen till att ekonomisk ojämlikhet mellan länder kan ge upphov till murbyggandet verkar ligga i att människor från de fattigare länderna vill förbättra sina levnadsvillkor i ett annat land. De rikare länderna är inte villiga att öppna sina gränser för alla som vill komma över dem utan hindrar de som anses vara ovälkomna och släpper bara in de som kan bidra positivt i utvecklingen. Därför är en trolig slutsats att murarna bäst förstås som separator; de som är välkomna – vi kan kalla de för den privilegierade *business*-klassen – släpps in och resten nekas inträde. Det är dock inte tillräckligt att bara se till det ekonomiska förhållandet mellan länder för att förklara varför murarna byggs.

På något sätt måste stater som vill bygga murar legitimera detta. I Indiens fall har man motiverat murbyggandet genom att peka ut bangladeshier som ett hot mot nationens säkerhet. Genom att låta Bangladesh anta ett antal negativa epitet har man från indiskt håll skapat ”den andre” utanför den egna gränsen. Det verkar dock inte bara vara ekonomiska faktorer som gör att Indien ser ett hot i Bangladesh. Även det faktum att Indien aktivt deltar i det globala kriget mot terrorism, nära allierad med USA, samt att flera terrorattentat har skett på indisk mark gör att säkerhetsdimensionen måste tas med i beräkningen när vi vill förstå varför Indien bygger en mur.

För att förstå och förklara de nya murarna som ett enhetligt fenomen är det inte nödvändigtvis säkerhetsdimensionen som bäst representerar hur ”den andre” skapas. I Kinas fall är det svårt att se att man legitimerar murbyggandet mot Nordkorea som en del av kampen mot terrorismen. Varje kontext som murar byggs i bör därför analyseras för sig själv. Det centrala är att murbyggandet på något sätt legitimeras genom att peka ut ”den andre”. Hur detta görs kan sedan variera mellan olika länder.

Sammanfattar vi diskussionen resulterar den i att vi kan förstå murbyggandet sedan Berlinmurens fall som ett utslag av ökande klyftor mellan rika och fattiga länder. Murarna fungerar som separator i att de tillåter gränsövergång för några men hinder för andra. För att legitimera byggandet skapar de länder som vill bygga ett hot i ”den andre”. Hur detta hot skapas kan dock bero på flera faktorer varvid varje fall av murbyggande bör studeras i förhållande till varje unik kontext.

Avslutningsvis tåls det att upprepas att de resultat som jag presenterar ovan ska ses som preliminära. Eftersom målet med denna uppsats har varit att utveckla en teori för att förstå varför de nya murarna byggs ger detta upphov till vidare

forskningsuppdrag. För framtida forskare finns det därför goda möjligheter att bygga vidare på och pröva den teori som jag här har börjat utveckla.

6 Referenser

- A World of Barriers, 2009. Anonym. [Elektronisk], tillgänglig via: www.utt.com/pdf/090209_WorldofBarriers.pdf hämtdatum 2011-12-07
- Al Jazeera, 2009. "Germany marks fall of Berlin Wall". Nyhetsartikel. Senast ändrad 2009-11-09. [Elektronisk], tillgänglig via: <http://english.aljazeera.net/news/europe/2009/11/200911919394841192.html> senast besökt 2011-11-01.
- Andreas, Peter, 2000. "Introduction: The Wall after the Wall" i Andreas, Peter – Snyder, Timothy (red.) *The Wall around the West: State Borders and Immigration Controls in North America and Europe*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, Inc. s. 1-11
- Andreas, Peter, 2003. "Redrawing the Line: Borders and Security in the Twenty-first Century". *International Security*, vol. 28, nr. 2, s. 78-111
- ASS, 2011 = Average Salary Surveys hemsida. "India" och "Bangladesh", tillgänglig via: <http://www.averagesalarysurvey.com/> senaste besökt 2011-12-16
- BBC, 2008. "Timeline: Mumbai under attack". Nyhetsartikel. Senast uppdaterad 2008-12-01. [Elektronisk], tillgänglig via: http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7754438.stm senast besökt 2011-12-19
- BBC, 2009. "World's barriers: Botswana-Zimbabwe". Nyhetsartikel. Senast uppdaterad 2009-11-05. [Elektronisk], tillgänglig via: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8343505.stm> senast besökt 2011-11-02
- Bonniers Svenska Ordbok, 2002. "mur". Malmström, Sten – Györki, Iréne – Sjögren, Peter A. Stockholm: Albert Bonniers Förlag AB
- BPC, 2011 = Border Protection Command, Australiens regerings hemsida. Senast uppdaterad 2011-07-28. Tillgänglig via: <http://www.bpc.gov.au/default.asp> senast besökt 2011-11-16
- Brown, Wendy, 2011. *Inhägnade stater, avtagande suveränitet*. Hägersten: TankeKraft Förlag
- Bush, George W., 2001. "After September 11th". Tal. [Elektronisk], tillgänglig via: <http://www.historyplace.com/speeches/gw-bush-9-11.htm> senast besökt 2011-11-22
- CIA, 2011 = CIA World Factbooks hemsida. "India" och "Bangladesh", tillgänglig via: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> senast besökt 2011-12-28
- Cutler, Abigail, 2005. "Security Fences". *Atlantic Monthly*, vol. 295, nr. 2, s. 40-40
- Dagens Nyheter, 2011. "Vid porten till Europa dör drömmen om ett bättre liv". Nyhetsartikel. Publicerad 2011-11-21. [Elektronisk], tillgänglig via:

- <http://www.dn.se/nyheter/varlden/vid-porten-till-europa-dordrommen-om-ett-battre-liv> senast besökt 2011-11-22
- El Nakhala, Doaa', 2009. "Walls and Fences: the Making of Good Neighbors?". Konferenspaper. Presenterat på: *the Midwest Political Science Association 67th Annual National Conference, The Palmer House Hilton, Chicago, IL*, Apr 02, 2009. [Elektronisk], tillgänglig via: http://www.allacademic.com/meta/p360895_index.html hämtdatum 2011-11-22
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Lena Wängnerud, 2007. *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik
- Feigenbaum, Anna, 2010. "Concrete needs no metaphor: Globalized fences as sites of political struggle". *Ephemera theory & politics in organization*, vol. 10, nr. 2, s. 119-133
- FN, 2004. *Report of the International Court of Justice*. Förenta Nationerna, 2003-2004. [PDF], tillgänglig via: <http://www.icj-cij.org/court/index.php?p1=1&p2=8> hämtdatum 2011-11-22
- Foreign Policy, 2011a. "Fortress India". Reportage. Publicerat juli/augusti 2011. [Elektronisk], tillgänglig via: http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/06/20/fortress_india?page=0,0 senast besökt 2011-11-02
- Foreign Policy, 2011b. "The World's Most Dangerous Borders". Reportage. Publicerat 2011-06-24. [Elektronisk], tillgänglig via: http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/06/24/the_worlds_most_dangerous_borders?page=0,7 senast besökt 2011-12-29
- Göteborgs-Posten, 2009. "Mur mot terrorn i Irak". Nyhetsartikel. Senast uppdaterad 2009-09-22. [Elektronisk], tillgänglig via: <http://www.gp.se/nyheter/varlden/1.193439-mur-mot-terrorn-i-irak> senast besökt 2011-11-02
- Hassner, Ron E. – Wittenberg, Jason, 2011. "Maintaining Borders: Explaining Border Control Through Fortified Boundaries". Konferenspaper. Presenterat på: *the International Studies Association Annual Conference "Global Governance: Political Authority in Transition", Le Centre Sheraton Montreal Hotel, MONTREAL, QUEBEC, CANADA*, Mar 16, 2011. [Elektronisk], tillgänglig via: http://www.allacademic.com/meta/p502151_index.html hämtdatum 2011-11-22
- Hobden, Stephen - Wyn Jones, Richard, 2008. "Marxist theories of international relations" i Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia (red.) *The Globalization of World Politics: An introduction to international relations* (4. ed.) Oxford: Oxford University Press, s. 142-159
- HRW, 2010 = Human Rights Watch. *Trigger Happy: Excessive Use of Force by Indian troops at the Bangladesh border*. Rapport. [Elektronisk], tillgänglig via: http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/bangladesh1219_brochure_web.pdf senast besökt 2011-12-29

- Jones, Reece, 2009. "Geopolitical boundary narratives, the global war on terror and border fencing in India". *Transactions of the Institute of British Geographers*, vol. 34, nr. 3, s. 290-304
- Jones, Reece, 2011. "Border security, 9/11 and the enclosure of civilization". *The Geographical Journal*, vol. 177, nr. 3, s. 213-217
- Lamy, Steven L., 2008. "Contemporary mainstream approaches: neo-realism and neo-liberalism" i Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia (red.) *The Globalization of World Politics: An introduction to international relations* (4. ed.) Oxford: Oxford University Press, s. 124-141
- Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur
- Martinez, Clint, 2009. "Land of Immigrants Building a Fence: A Comparison of the Communication surrounding the U.S./Mexican Border Fence and the Building of the Berlin Wall and the Making of the Other". Konferenspaper. Presenterat på: *the NCA 95th Annual Convention, Chicago Hilton & Towers, Chicago, IL, Nov 11, 2009*. [Elektronisk], tillgänglig via: http://www.allacademic.com/meta/p367835_index.html hämtdatum 2011-11-22
- MHA, 2003-2004 = Ministry of Home Affairs. *Annual Report 2003-2004*. Government of India. [Elektronisk], tillgänglig via: http://mha.nic.in/uniquepage.asp?Id_Pk=288 hämtdatum 2011-12-16
- MHA, 2010-2011 = Ministry of Home Affairs. *Annual Report 2010-2011*. Government of India. [Elektronisk], tillgänglig via: http://mha.nic.in/uniquepage.asp?Id_Pk=288 hämtdatum 2011-12-16
- MPI, 2009 = Migration Policy Institutes hemsida. *Emigration, Immigration, and Diaspora Relations in India*. Migration Information Source. [Elektronisk], tillgänglig via: <http://migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?ID=745#16> senast besökt 2011-12-29
- New York Times, 2008. "Homeland Security Stands by Its Fence". Nyhetsartikel. Publicerat 2008-05-21. [Elektronisk], tillgänglig via: <http://www.nytimes.com/2008/05/21/washington/21fence.html?ref=borderfenceusmexico> senast besökt 2011-11-02
- New York Times, 2011. "Arizona Officials, Fed Up With U.S. Efforts, Seek Donations to Build Border Fence". Nyhetsartikel. Publicerat 2011-07-19. [Elektronisk], tillgänglig via: http://www.nytimes.com/2011/07/20/us/20border.html?_r=2 senast besökt 2011-11-22
- Reuters, 2007. "Major attacks and blasts in India since 2001". Nyhetsartikel. Publicerat 2007-08-25. [Elektronisk], tillgänglig via: <http://in.reuters.com/article/2007/08/25/idINIndia-29149720070825> senast besökt 2011-12-20
- Rosière, Stéphane, 2011. "Teichopolitics: The Politics of Border Closure". *Si Somos Americanos. Revista de Estudios Transfronterizos*, vol. XI, nr. 1, s. 151-163

- SAAG, 2003 = South Asia Analysis Groups hemsida, tillgänglig via:
<http://www.southasiaanalysis.org/%5Cpapers7%5Cpaper632.html> senast
besökt 2011-12-16
- Said, Edward, 1993. *Orientalism*. Stockholm: Ordfront
- Shamsad, Rizwana, 2008. "Politics and Origin of the India-Bangladesh Border Fence". Konferenspaper. Presenterat på: *17th Biennial Conference of the Asian Studies Association of Australia in Melbourne*, 1-3 July 2008. [Elektronisk], tillgänglig via:
<http://www.arts.monash.edu.au/mai/asaa/rizwanashamshad.pdf> hämtdatum
2011-12-16
- Sydsvenskan, 2011a. "Döda migranter hittade i Grekland". Nyhetsartikel. Publicerad 2011-12-27. [Elektronisk], tillgänglig via:
<http://www.sydsvenskan.se/varlden/article1595721/Doda-migranter-hittade-i-Grekland.html> senast besökt 2011-12-27
- Sydsvenskan, 2011b. "Utbildade flyr fattiga länder". Nyhetsartikel. Publicerad 2011-10-17. [Elektronisk], tillgänglig via:
<http://www.sydsvenskan.se/migranter/article1561846/Utbildade-flyr-fattiga-lander.html> senast besökt 2011-11-22
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara*. Malmö: Liber
- The Guardian, 2011. "Botswana erects 300-mile electrified fence to keep cattle (and Zimbabweans) out". Nyhetsartikel. Publicerad 2003-09-10. [Elektronisk], tillgänglig via:
<http://www.guardian.co.uk/world/2003/sep/10/southafrica.zimbabwe> senast besökt 2011-11-22
- Time, 2009. "A Great Divide". Nyhetsreportage. Publicerat 2009-02-05. [Elektronisk], tillgänglig via:
<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1877200,00.html> senast besökt 2011-12-16
- Vallet, Élisabet – David, Charles-Philippe, 2009. "The (re)building of the wall in international relations". Konferenspaper. Presenterat på: *ISA - ABRI JOINT INTERNATIONAL MEETING, Pontifical Catholic University, Rio de Janeiro Campus (PUC-Rio), Rio de Janeiro, Brazil*, Jul 22, 2009. [Elektronisk], tillgänglig via:
http://www.allacademic.com/meta/p381354_index.html hämtdatum 2011-11-22
- Vajpayee, Shri Atal Bihari, 2001. "Prime Minister's Adress To The Nation". Tal. [Elektronisk], tillgänglig via: <http://meaindia.nic.in/mystart.php?id=53015656> senast besökt 2011-12-16
- Världsbanken 2011 = Världsbankens hemsida. "Botswana" och "Zimbabwe", tillgänglig via: <http://data.worldbank.org/country> senast besökt 2011-11-22
- Wallerstein, Immanuel, 2004. *Världssystemanalysen*. Stockholm: TankeKraft Förlag

Bilaga 1 – Tabell över BNP per capita

Land som bygger mur	BNP per capita	Land mur byggs mot	BNP per capita
Botswana	13 240	Afghanistan	1 019
Brunei	45 860	Bangladesh	1 441
Burma	1 255	Burma	1 255
Egypten	5 763	Irak	3 467
Förenade Arabemiraten	34 981	Jemen	2 296
Indien	2 622	Kazakstan	10 500
Iran	11 726	Kirgizistan	2 028
Israel	25 839	Libanon	11 864
Kazakstan	10 500	Malaysia	12 819
Kina	6 679	Marocko	3 991
Pakistan	2 598	Mexiko	12 135
Saudiarabien	21 635	Nordkorea	1 582
Spanien	28 159	Oman	22 790
Thailand	7 624	Pakistan	2 598
Turkmenistan	5 563	Palestina	3 085
USA	42 656	Saudiarabien	21 635
Uzbekistan	2 424	Uzbekistan	2 424
		Zimbabwe	427
Genomsnittlig BNP per capita i (PPP 2005 års priser), Internationella dollar för 2008	15 831		6 520

Siffrorna är hämtade från www.gapminder.org och grundas i ett flertal olika mätningar från olika källor. Siffrorna finns tillgängliga via <https://spreadsheets.google.com/pub?key=phAwcNAVuyjljiMAkmq1iMg&gid=0> senast besökt 2011-12-27.